

Євген ПРИСТУПА

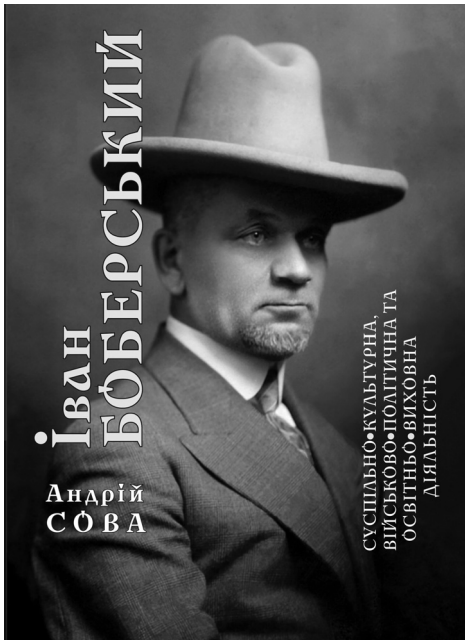
*доктор педагогічних наук, професор
ректор Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7862-4567>
e-mail: rektor@ldufk.edu.ua*

[Рец. на]: Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; Центр незалежних історичних студій. Львів, 2019. 512 с.

Монографічне дослідження Андрія Сови актуальне та важливе, оскільки порушена тема й надалі залишається маловивченою сторінкою української історії. Автор слушно зауважив, що в час панування комуністичної ідеології діяльність Івана Боберського опинилася серед тих тем, на які в радянський період

накладено заборону, і вона незаслужено перебувала на узбіччі дослідницьких інтересів українських істориків. Лише з постанням незалежної України науковці цілеспрямовано звернулися до питань історії українського тіловиховання і спорту загалом та постаті І. Боберського зокрема. Монографія А. Сови – праця, де вперше в українській історіографії скрупульозно та всеохопно досліджено суспільно-культурну, військово-політичну й освітньо-виховну діяльність І. Боберського.

Актуальність праці зумовлена і тим, що в лютому 2019 р. Львівському державному університету фізичної культури присвоєно ім'я Івана Боберського. У вищій нааявній значний інтерес до комплексного дослідження постаті І. Боберського, збору та публікації різних джерел, пов'язаних із його

життєвим шляхом, зокрема епістолярію, праць, інших документів, особливо в контексті діяльності у царині українського тіловиховання та спорту.

У вступі А. Сова задекларував широке коло завдань. На сторінках монографії він розкриває: стан наукової розробки теми та джерельну основу дослідження; формування світоглядних орієнтирів І. Боберського; його педагогічну діяльність й освітньо-виховну працю у Галичині, США, Канаді та країнах Європи; внесок у становлення і розвиток українських громадських організацій: «Сокола», Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ), Українського спортивного кружка, «Учительської громади», «Просвіти», спортивного товариства (СТ) «Україна», «Пласту», громадських товариств української діаспори; редакційно-видавничу діяльність на українських землях й еміграції; внесок у підготовку та проведення I і II краєвих здвигов у Галичині та участь у міжнародних висококілєвських злетах у Празі; військово-політичну діяльність І. Боберського як одного із засновників стрілецького руху напередодні Першої світової війни, діяльного члена Української бойової та Центральної управи Легіону Українських січових стрільців (УСС), члена Української Головної Ради та Загальної Української Ради, керівника «Письменничого відділу» Державного секретаріату військових справ ЗУНР (Західноукраїнської Народної Республіки), представника уряду ЗУНР у США та Канаді; творчу спадщину тощо. На основі величезної джерельної бази істориків вдалося комплексно дослідити головні аспекти життя і діяльності І. Боберського, зокрема зосередитися на суспільно-культурній, військово-політичній та освітньо-виховній.

Монографія складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків, словника рідковживаних, застарілих слів і термінів, покажчиків.

У першому розділі монографії (С. 11–57) автор скрупульозно представляє історіографію та джерельну базу. Серед переліку історіографічних праць знаходимо характеристику достатньо рідкісних видань, які побачили світ на українських землях, у США, Канаді, різних європейських країнах. Чимало уваги приділено тим організаціям і процесам, які популяризували це ім'я після проголошення України незалежною державою. Тут можна віднайти інформацію про круглі столи, семінари, урочисті академії, конференції тощо, які повертали з небуття постать І. Боберського та, зрештою, привели до того, що Львівському державному університету фізичної культури присвоєно його ім'я. Заради об'єктивності варто зауважити, що до цього доклався й автор монографії, який став засновником Комісії тіловиховання і спорту ім. І. Боберського в НТШ, виступав на радіо, телебаченні, проводив різні наукові форуми, налагодив контакти з родиною, збирав документи й матеріали, записував спогади.

Широке коло документів з українських і закордонних архівів дали змогу дослідити та написати в науковій монографії чимало нових сюжетів із біографії І. Боберського. Автор не обмежується викладом життєпису цього величного діяча української історії першої половини ХХ ст. лише в контексті руханки і змагу, а ставить питання значно ширше. На сторінках монографії вперше в українській історіографії йдеться про педагогічну працю І. Боберського у ІV державній гімназії у Львові, гімназії в Дрогобичі, приватній жіночій семінарії у Львові, зокрема в параграфах 2. 1. «Формування світогляду» (С. 58–72) та 2. 3. «Праця у жіночій семінарії Українського педагогічного товариства та гімназії Сестер Василянок

у Львові» (С. 90–104). У параграфах 2. 2. «Педагогічна діяльність в Академічній гімназії у Львові» (С. 72–89) та 2. 4. «Освітньо-виховна діяльність у діаспорі» (С. 104–121) розкриваються нові сторінки життєпису українського діяча. Зокрема те, що він в Академічній гімназії та її філії, поряд із митрополитом Андреем Шептицьким, директором Академічної гімназії Едвардом Харкевичем, професорами Юліаном Романчуком, Володимиром Шухевичем, директором Крайового союзу у Львові Костем Паньківським й іншими, був членом-покровителем товариства «Руслан», мета якого – фінансова допомога талановитим учням, що не мали відповідних коштів для навчання. Також у діаспорі він зробив чимало для підвищення освітнього рівня канадських українців, співпрацюючи з «Рідною школою», «Просвітою», Організацією українського учительства, Греко-Католицькою та Православною Церквами; викладав історію, руханку й географію на курсах для вчителів в університеті Манітоби тощо.

У третьому розділі «Напрями діяльності в українському сокільському русі» (С. 122–181) А. Сова спростував чимало необґрунтованих тверджень щодо І. Боберського, зокрема про те, що останній, як вважали донедавна, працював на посаді голови «Сокола-Батька» з 1908 р. по 1914 р. (насправді до 1918 р.); розписав про ініціативи «Батька українського тіловиховання» в сокільському русі (працю в учительському кружку, де готували вчителів фізичного виховання; видавничу діяльність; руханкові й пожежні курси; краєві здвиги; сокільські свята; процес викупу земельних ділянок під стадіон організації та інші ініціативи). Аналізуючи участь І. Боберського й українських соколів у міжнародних всесокільських злетах (V Всесокільський злет відбувся 1907 р., VI – 1912 р., VII – 1920 р., VIII – 1926 р., IX – 1932 р.), А. Сова залучив різні джерела, зокрема і документальну кінохроніку 1912 р., на якій зафіксовано українську делегацію під час святкового походу, очолюваного І. Боберським. На сторінках цього розділу міститься інформація, якої немає в дослідженнях біографа авторитетного українського громадського та політичного діяча Миколи Міхновського, зокрема про його взаємини з Іваном Боберським і співпрацю упродовж 1912–1914 рр. (С. 176–177, 411).

У четвертому розділі «Суспільно-культурна діяльність» (С. 182–247) розкрито діяльність І. Боберського в НТШ, «Учительській громаді», «Просвіті», Українському спортовому кружку, СТ «Україна», «Пласті» та низці інших організацій на українських землях і в діаспорі. Дослідник переконливо довів, що Український спортовий кружок почав діяти під керівництвом І. Боберського в 1906 р. (а не 1903 р.), а також спростував «хрестоматійне твердження» про створення спортового товариства студентів вищих шкіл Львова «України» в 1903 р. (насправді організацію створено 1911 р.).

П'ятий розділ «Військово-політична та державотворча діяльність» (С. 248–288) розкриває військово-політичну й державотворчу роботу І. Боберського. У ньому автор детально розписав його участь як творця парамілітарного руху в Галичині напередодні Першої світової війни, працю в Легіоні УСС, різних структурах ЗУНР та ЗО УНР (Західній області Української Народної Республіки), Представництві ЗУНР у США й Канаді.

Важливий у книзі список використаних джерел і літератури (С. 296–388), 43 додатки (С. 389–468), перелік скорочень (С. 469–470), словник рідковживаних,

застарілих слів і термінів (С. 471–476), іменний (С. 477–498) та географічний (С. 499–511) покажчики.

Праця Андрія Сови «Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність» цінна не лише для істориків, а й педагогів, фахівців фізичної виховання і спорту, широкого загалу. Монографія – суттєвий внесок у розвиток науки. Життєвий та творчий шлях І. Боберського, викладений у праці, накреслив перспективи майбутніх наукових студій. Очевидно, на часі видання його творчої спадщини, яка заторкує різні аспекти фізичного виховання і спорту, українського народного танцю, історії української еміграції, діяльності сокільського та скаутського рухів, української педагогіки тощо.